

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

435. PLENĀRAJĀ SESIJĀ 2007. GADA 25. UN 26. APRĪLĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstība Eiropā un pasaulē”

(2007/C 168/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2006. gada 6. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstība Eiropā un pasaulē”.

Minēto lēmumu apstiprināja 2006. gada 26. oktobrī.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija atzinumu pieņēma 2007. gada 6. martā. Ziņotājs — *van Iersel* kgs. Līdzziņotājs — *Gibellieri* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 435. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 25. un 26. aprīlī (25. aprīļa sēdē), ar 130 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

I daļa — Secinājumi un ieteikumi

A. EESK uzskata, ka lēmumu pieņemšanā, kā arī ES un dalībvalstu sadarbībā liela uzmanība jāpievērš pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstības koncepcijai, proti, tīklā iesaistīto nozaru un uzņēmumu mijiedarbībai.

B. Tā kā minētie procesi notiek dinamiski, visās uzņēmumu vadības jomās, piemēram, jauna produkta konceptuāla definēšana un izstrāde, pakalpojumi, tirgdarbība, kā arī finanšu un cilvēkresursu vadība, ir vajadzīga spēja veikt nepieciešamos pielāgojumus. Minētie uzdevumi bieži tiek uzticēti ārpalpojumu sniedzējiem. Darbība tīklā nozīmē, ka visā pasaulē arvien vairāk palielinās uzņēmumu savstarpējā saistība un arvien ciešāk tiek integrēta ražošana un pakalpojumu sniegšana.

C. Minētā procesa ietekme uz uzņēmumiem ir ļoti dažāda un atkarīga no uzņēmumu lieluma, vietas piegādes ķēdēs/tīklos un nozares, kurā tie darbojas. Lielie starptautiskie uzņēmumi visos tīkla darbības posmos kopumā atrodas izdevīgā situācijā. Savukārt samērā mazajiem un vidējiem piegādātājiem, kas darbojas piegādes ķēdes sākuma vai vidus posmā (pirmais, otrais, trešais ... piegādātājs), bieži jāpārvar šā atzinuma II daļā minētie šķēršļi. Minēto uzņēmumu apzīmēšanai šajā dokumentā tiek lietots termins “piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi”,

kas ir īpaši šā atzinuma izstrādes nolūkā radīts termins (*IIC — initial and intermediate companies*) ⁽¹⁾.

D. Lielākā daļa privātajā sektorā nodarbināto strādā uzņēmumos, kas nepieder “lielo” uzņēmumu grupai (skatīt C punktu). Visradošākajiem minētās grupas uzņēmumiem, kas izstrādā un ievieš visvairāk jauninājumu, ir būtiska nozīme ekonomikā, kurā liela nozīme ir darbībai tīklā. Minētā attīstības tendence ir tik spēcīga, ka tai ir ievērojama ietekme ne tikai mikroekonomiskajā, bet arī makroekonomiskajā līmenī.

E. EESK uzskata, ka jāuzlabo piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu darbības vide. Šajā atzinumā (skatīt II daļas 3. un 4. sadaļu) apzināti svarīgākie uzdevumi un izvirzīti vairāki priekšlikumi, kādi politiskie pasākumi īstenojami. Te jāmin:

— attieksmes maiņa pret piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem;

⁽¹⁾ Tāpēc šajā atzinumā netiek lietots termins *mazie un vidējie uzņēmumi* (“MVU”) tādā izpratnē, kā to lieto Eiropas Komisija un lielākā daļa dalībvalstu. Mazākie uzņēmumi, par kuriem ir runa šajā atzinumā, ir piegādes uzņēmumi, kuros nodarbināti vairāki simti darbinieku, savukārt vidēja lieluma piegādes uzņēmumos var būt nodarbināti pat vairāki tūkstoši darbinieku. Abas minēto uzņēmumu grupas atrodas pievienotās vērtības radīšanas ķēdes sākuma vai vidus posmā; citiem vārdiem sakot, tie nav galaprodukta ražotāji/ pakalpojuma sniedzēji, kuri parasti ir lielāki uzņēmumi. Piederību minētajai grupai nenosaka izvērtējami uzņēmumu darbības rādītāji (apgrozījums, nodarbināto skaits utt.), bet gan to vieta pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdēs. Šis atzinums neattiecas uz izejvielu piegādātājiem (tie lielākoties ir lieli uzņēmumi), kaut arī tie darbojas ražošanas procesu sākuma posmā.

- minēto uzņēmumu sadarbības un savstarpējās uzticēšanās uzlabošana;
- finansējuma pieejamības uzlabošana;
- uzņēmumu nespējas izklūt no piegādes ķēdes/nespējas iekļūt piegādes ķēdē ("lock-in/ lock-out") mazināšana;
- intelektuālā īpašuma tiesību īstenošana;
- konkurences traucējumu apkarošana, konsekvēti, efektīvākā veidā un savlaicīgi izmantojot ES tirdzniecības aizsardzības instrumentus, lai izvairītos no negodīga importa;
- profesionālās prasmes un uzņēmējdarbības gara veicināšana;
- it īpaši inženierzinības apguvušu jauniešu piesaistīšana darbam piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumos;
- jaunās ES rūpniecības politikas un tās sektorālās pieejas īstenošana;
- iespējami efektīva 7. Pētniecības pamatprogrammā paredzēto iespēju izmantošana;
- mērķorientētu tiesību aktu ieviešana un birokrātijas samazināšana.

F. Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu konkrēti noteiktas definīcijas trūkums neļauj pilnībā novērtēt to nozīmi rūpniecības pārmaiņu un globalizācijas procesā. Jāvelta daudz vairāk pūļu, lai palielinātu izpratni par minēto uzņēmumu nozīmi. Lai īstenotu daļu/visus no E punktā minētajiem priekšlikumiem, vairāki priekšnosacījumi jāizpilda uzņēmumiem pašiem, citi — politikas veidotājiem, bet lielākā daļa — abām pusēm kopā. Taču jebkādu pasākumu īstenošanai jānotiek ciešā sadarbībā ar visām ieinteresētajām pusēm. Savukārt nozaru dialoga komitejām, kas darbojas Eiropas un dalībvalstu līmenī, jāsniedz ticamas un vienotas ievirzes politikas veidotājiem.

II daļa — Pamatojums

1. Ievads.

1.1 Priekšstats, ka piegādes ķēdes ir jauna parādība, ir nepareizs, jo vienā vai otrā formā tās ir pastāvējušas kopš organizētās ražošanas pirmsākumiem.

1.2 Tomēr jāatzīmē, ka pēdējās desmitgadēs ir palielinājusies interese par piegādes ķēdēm, kas izskaidrojams ar konkurences saasināšanos, ko izraisījusi tehnoloģiskā attīstība un globalizācija, kā arī to ietekme uz tirgu visās tās izpausmes formās. Minētais jautājums plaši apspriests neskaitāmās publikācijās un konferencēs visā pasaulē. Tradicionālos lineāros ražošanas procesus aizstāj kompleksi tīkli un integrēti ražošanas procesi, kuros bieži iesaistīti daudzi uzņēmumi dažādās valstīs.

1.3 Mūsdienās pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēžu saistība arvien palielinās, un daudzās jomās tagad izveidojies pasaules mēroga tīkls. Tāpēc pareizāk būtu lietot terminu "tīkli" nevis "ķēdes", kaut arī nevar noliegt, ka pirmais līdz šim lietots retāk.

1.4 Arī pievienotās vērtības radīšanas tīkli (vienkāršāk, "pievienotās vērtības tīkli") paplašinās un aptver visu pasauli. Viseiropas pievienotās vērtības tīkla veidošanās, ko veicinājusi nesēnā ES paplašināšana, ir minētā procesa sastāvdaļa.

1.5 Palielinās izpratne par to, ka uzņēmumu pašu veiktie uzlabojumi vairs neapmierina to vajadzības. Uzņēmumu iekšienē pašu īstenotās programmas ir lietderīgas un vēlamas, bet tās nepalīdz uzņēmumiem izmantot iespējas, ko paver patiesi globāla uzņēmējdarbības sistēma. Lai izdzīvotu modernajā pasaulē, uzņēmumiem jāskatās, kas notiek citur.

1.6 Tāpēc palielinājusies tīkla vadības un loģistikas nozīme, jo pēc iespējas lielākas peļņas nodrošināšanai uzņēmumi velta arvien vairāk laika un finanšu līdzekļu, optimizējot un koordinējot arvien sarežģītāko pasākumu un pakalpojumu tīklu, bez kura mūsdienu rūpnieciskā un komerciālā darbība nav iedomājama.

1.7 Visos līmeņos krasi mainījies vadītāju atbildības raksturs un darba ņēmēju kvalifikācijas prasības, jo tagad ir jāpieņem tādi lēmumi un nepieciešama tāda attieksme, kas nodrošina visaugstāko klientu, piegādātāju un uzņēmumu sadarbības līmeni.

1.8 Tas attiecas uz visām uzņēmumu grupām — lieliem, vidējiem un maziem uzņēmumiem — neraugoties uz to atšķirībām un nozaru mijiedarbību. Tomēr rodas iespaids, ka pašreiz notiekošajos procesos lielle starptautiskie uzņēmumi atrodas izdevīgākā situācijā nekā piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi (²).

1.9 Faktiski divas trešdaļas Eiropas privātajā sektorā nodarbināto strādā mazos un vidējos uzņēmumos. Daudzi no tiem ir piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi. Tāpēc šo uzņēmumu veiksmīgai darbībai ir ne tikai mikroekonomiska dimensija, bet arī makroekonomiska ietekme.

1.10 Kaut arī šā atzinuma temats ir pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes attīstība, šajā dokumentā uzmanība pievērsta galvenokārt inovatīviem piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem, kuri ražo augstās tehnoloģijas un augstas kvalitātes produktus un kuriem ir iespējas attīstīties un darboties starptautiskā mērogā vai kuri jau darbojas pasaules tirgū (³).

1.11 Jāatrod un jāuzlabo paņēmieni un līdzekļi, lai radītu stabilu un ilgtspējīgu vidi, kas veicinātu šādu uzņēmumu darbību un ļautu pilnībā izpausties to potenciālam.

1.12 Kaut arī dažādu nozaru piegādes ķēdes/tīkli atšķiras, uzskatām, ka šajā atzinumā veiktā analīze jāilustrē ar piemēru, kas raksturo situāciju vienā nozarē. Tāpēc šā atzinuma 2. pielikums veltīts gadījuma izpētei automobiļu nozarē, kas labi atspoguļo dažas šajā dokumentā aplūkotās problēmas. Minētās nozares izvēle saistīta ar tās piegādes ķēžu/tīklu acīmredzamo sarežģītību, kā tas atspoguļots 1. pielikumā.

(²) Skatīt C punktu un 1. zemsvītras piezīmi.

(³) Punktu un 1. zemsvītras piezīmi.

1.13 Eiropas uzņēmumi bieži uztic ārpakalpojumu sniedzējiem vienu vai vairākus piegādes ķēdes posmus. Pēc tam ārpakalpojumu sniedzēju saražotās preces tiek importētas un tām tiek pievienota vērtība, pirms tās atkal nonāk pievienotās vērtības radīšanas tīklā. Ir svarīgi radīt nosacījumus, kas nodrošinātu, ka minētajā procesā Eiropā paliek pēc iespējas lielāka peļņas daļa, pēc iespējas vairāk darba vietu un pēc iespējas lielāka tehnoloģiskā prasme. Tam ir ārkārtīgi liela nozīme, jo tehnoloģiskā prasme pati par sevi arvien biežāk kļūst par ražošanas faktoru, kura vietu pievienotās vērtības radīšanas tīklos nenosaka tikai pārrobežu kapitāla plūsma, bet galvenokārt neierobežota kapitāla kustība (4).

1.14 Šajā atzinumā tiek aplūkots jautājums, ko ES varētu darīt, lai svarīgas piegādes ķēdes daļas, kas rada pievienoto vērtību, paliktu Eiropā (5).

2. Pievienotās vērtības radīšanas tīkli un rūpniecības pārmaiņas.

2.1 Rūpniecības pārmaiņas ir cieši saistītas ar pievienotās vērtības radīšanu sabiedrībā, kurā liela nozīme ir sadarbības tīkliem. Pievienotās vērtības radīšanas procesā svarīga nozīme ir konsultāciju, loģistikas un tirgvedības pakalpojumiem, kā arī inženierpakalpojumiem. Samazinoties vertikālajai integrācijai, apstrādes rūpniecībā pievienotās vērtības radīšana bieži tiek uzticēta piegādātājiem. Minētais process iegūst aizvien vairāk dimensiju, jo daudzi no minētajiem piegādātājiem ir iesaistīti arī globālajos tīklos, un tādējādi veidojas piegādātāju jauna veida savstarpējā atkarība.

2.2 Bet ko patiesībā nozīmē termins "globāls"? Līdztekus ASV un Japānai, kuru loma pasaulē ir vispārzināma, pēdējo desmitgažu laikā pieaugusi citu pasaules reģionu, piemēram, tā dēvēto BRIC valstu (Brazīlija, Krievija, Indija, Ķīna) nozīme. Tomēr jānorāda, ka, neraugoties uz minētās grupas valstu vienotības trūkumu, īpaši Indija un Ķīna "būtiski izmainījušas visu piegādes ķēdi un pievienotās vērtības radīšanas ģeogrāfisko izvietojumu" (6).

2.3 Ņemot vērā iepriekš teikto, ES ir jāpalielina tās konkurētspēja, proti, spēja radīt pievienoto vērtību, tāpēc ka Eiropa nekad nebūs konkurētspējīga izmaksu ziņā, jo tas būtu pretrunā Eiropas Savienības sociālajiem un ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

(4) Šajā sakarā skatīt "The Three Rounds of Globalisation", Ashutosh Sheshabhalaya (autors), *The Globalist*, kas publicēts ceturtdien, 2006. gada 19. oktobrī (<http://www.theglobalist.com/DBWeb/printStoryId.aspx?StoryId=5687>).

(5) Šis atzinums izstrādāts, pamatojoties uz iepriekš pieņemtiem un pašreiz gatavotiem atzinumiem par šādiem tematiem: "Pakalpojumi un Eiropas ražošanas nozares: mijiedarbība un ietekme uz nodarbinātību, konkurētspēju un ražīgumu" (CCMI/035 — CESE 1146/2006 — OV C 318, 23.12.2006.); "Inovācijas: ietekme uz rūpniecības pārmaiņām un EIB loma" (CCMI/038, tiek pašreiz izstrādāts); "Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums" (CCMI/031 — CESE 1144/2006 — OV C 318, 23.12.2006.); "Eiropas politika loģistikas jomā" (TEN/240, CESE 210/2007, vēl nav publicēts OV); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par piegādes ķēdes aizsardzības paaugstināšanu" (TEN/249 — CESE 1580/2006, OV C 325, 30.12.2006.); "Lielās mazumtirdzniecības nozare — tendences un ietekme uz lauksaimniekiem un patērētājiem" (NAT/ 262 — CESE 381/2005 — OV C 255, 14.10.2005.).

(6) Citāts no 4. zemsvītras piezīmē minētā darba.

2.4 Piegādes ķēdes un tīkli paplašinās, jo ražošanas procesam raksturīga arvien lielāka ražošanas ķēžu sadrumstalotība un specializācija noteiktu produktu ražošanā, ko izraisījusi tehnoloģiskā attīstība un orientācija uz ražošanu atbilstoši klientu vēlmēm. Ražotāji standartizē produktu svarīgākās detaļas, vienlaikus saglabājot individuālu pasūtījumu izpildes iespējas. Runa ir par "**pasūtītu produktu plašražošanu**" ("mass customisation").

2.5 Minētos faktorus pastiprina ražošanas un pakalpojumu uzņēmumu mijiedarbība (7), kas izraisa **nozaru robežu izzušanu**. Minētos procesus veicina informācijas un saziņas tehnoloģijas, paplašinot savietojamības iespējas un elektronisko pakalpojumu klāstu.

2.6 Eiropas uzņēmumiem jācenšas veidot piegādes tīklus, kuros tiek radīti "paplašināti produkti" (produktu un pakalpojumu sistēma), nostiprinoties tirgus nišās, kurām raksturīga augsta pievienotā vērtība. Mūsdienās pat rūpnīcas ir kompleksi produkti, kas tiek pārdoti.

2.7 Jauni tehnoloģiskie cikli palielina visu līmeņu **cilvēkresursu vadības** un mūžizglītības nozīmi, kas būtiski ietekmē konkurētspēju un nodarbinātības iespējas.

2.8 **Produktu kalpošanas laiks** kļūst īsāks un mainās, kas izskaidrojams ar pakalpojumu sniedzēju un ražotāju mijiedarbības palielināšanos, kā arī globālo raksturu, kas piemīt konkurencei un (pirmskonkurences) sadarbībai daudzās jomās.

2.9 Notiekošās pārmaiņas spēcīgi ietekmē uzņēmumu struktūru un to dinamiskās attiecības. Tās nepārtraukti **jāpielāgo un jāreorganizē**. Ražošanas procesu specializācija, ar ražošanu saistīto pakalpojumu attīstība un ražošanas atbilstoši klientu vēlmēm ir iemesli, kāpēc arvien vairāk palielinās ārpakalpojumu izmantošana. Tā savukārt var izraisīt vēl lielāku specializāciju un decentralizāciju.

2.10 Līdztekus minētajiem procesiem notiek **koncentrācijas** process, apvienojot un iegādājoties uzņēmumus; jo mazāka saistība ar patērētāju, jo lielāka koncentrācija un apvienošanās ir vērojama.

2.11 **Ārpakalpojumu izmantošana un uzņēmējdarbības pārvietošana** notiek visā pasaulē (8). Minētajā procesā cieši iesaistītas jaunās dalībvalstis, kā arī Āzijas valstis, kur notiek strauja ekonomiskā attīstība, un visas iesaistītās valstis piedāvā

(7) Minētie jautājumi tika sīki analizēti EESK atzinumā par tematu: "Pakalpojumi un Eiropas ražošanas nozares: mijiedarbība un ietekme uz nodarbinātību, konkurētspēju un ražīgumu" (CCMI/035; CESE 1146/2006, OV C 318, 23.12.2006.).

(8) Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) sīki izanalizējusi uzņēmumu pārvietošanas procesu, tā mērogu un ietekmi, kā arī radītās problēmas un iespējas. Minētā darba rezultāti (atzinums, informatīvs ziņojums, ārējais pētījums, konference) apkopoti publikācijā, kuras nosaukums ir "Uzņēmumu pārvietošana — izaicinājumi un iespējas" (ISBN: 92-830-0668-2; http://www.eesc.europa.eu/documents/publications/index_en.asp?culture=EN&id=141&details=1).

savas izmaksu priekšrocības un tirgus iespējas. Nav noliedzams, ka Āzija kļūst par zemu izmaksu ražošanas un pakalpojumu sniegšanas centru. Ķīna un Indija izstrādā savas tehnoloģijas. Šādi procesi var būt saistīti ar darbības pārvietošanu un darba vietu skaita samazināšanos. Tas var radīt nedrošības sajūtu darba ņēmēju vidū. No otras puses, darbības pārvietošana var arī veicināt nodarbinātību Eiropas uzņēmumos ⁽⁹⁾.

2.12 Sarežģītās attīstības tendences, kas vērojamas pēc ļoti daudziem darījumiem, kā arī uzņēmumu apvienošanas un iegādes gadījumiem visā pasaulē, liecina, ka **pārvietošana**, ko izraisa izmaiņas ražošanas un pakalpojumu ķēdēs, nav lineārs vai vienvirziena process. Ražošanas izmaksas ir tikai viens no daudziem apsvērumiem, kas jāņem vērā. Pirms darbības pārvietošanas jāņem vērā daudzi citi faktori, kas netiek aplūkoti šajā atzinumā. Te jāmin sarežģītā loģistika, augstās transporta izmaksas, vides problēmas, tiesiskā sistēma, intelektuālā īpašuma aizsardzība un izejvielu, kā arī tehnoloģiju un īpašo zināšanu pieejamība. Apsverot visus iepriekš minētos aspektus, dažkārt ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem ir izdevīgi atgriezties Eiropā.

2.13 No otras puses, arī inovatīva uzņēmējdarbība varētu tikt pārvietota, un tas nozīmētu, ka tiek zaudēta Eiropas tehnoloģiskā prasme. Ja ES zināšanu apguves un pētniecības bāze netiks nostiprināta, pārvietošana ilgtermiņā var mazināt Eiropas uzņēmumu spēju izstrādāt un ieviest jauninājumus. Iepriekš teikto spilgti raksturo inženieru skaita palielināšanās Indijā un Ķīnā, kur strādā 45 % visas pasaules inženieru.

2.14 Turklāt fakts, ka jauni cilvēki, kuriem ir augsta kvalifikācija, pamet Eiropu vai dod priekšroku darbam lielos uzņēmumos ⁽¹⁰⁾, nozīmē, ka piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem Eiropā, iespējams, būs jāsaprotas ar kvalificētu darbinieku trūkumu.

2.14 Lieliem uzņēmumiem bieži ir vieglāk risināt iepriekš minētās problēmas nekā piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem. Lieliem uzņēmumiem kopumā ir vienkāršāka piekļuve bankām un finanšu tirgiem, to sadarbību ar citiem uzņēmumiem raksturo mijiedarbība un savietojamība, tie darbojas dažādos tirgos un plaši izmanto ārpalpojumus. Tomēr tie nav tik elastīgi kā mazāki uzņēmumi.

⁽⁹⁾ *Offshoring Research Network* (pētniecības tīkls, kas analizē darbības pārvietošanu), transatlantisks 6 zinātniskās pētniecības institūtu konsorcijs, nesēn pabeidza savu pēdējo divgadu pētījumu par uzņēmējdarbības pārvietošanas tendencēm. Erasma vārdā nosauktais Stratēģiskās modernizācijas centrs (*Strategic Renewal Centre*), kas atrodas Roterdamā, veica pētījumu par holandiešu uzņēmumiem un secināja: "57 % gadījumu uzņēmējdarbības pārvietošana neietekmēja darba vietu skaitu holandiešu uzņēmumos. Savukārt 39 % pārvietošanas gadījumu bija saistīti ar darba vietu skaita samazināšanos, un tikai 4 % pārvietošanas gadījumu jaunas darba vietas tika izveidotas Nīderlandē. Pētījums liecina, ka uzņēmējdarbības pārvietošanas gadījumā ārzemēs tiek izveidotas vidēji 37,8 jaunas darba vietas un Nīderlandē tiek likvidētas vidēji 3,5 darba vietas. Citiem vārdiem sakot, likvidējot vienu darba vietu Nīderlandē, ārzemēs tiek izveidotas 10,8 jaunas darba vietas."

⁽¹⁰⁾ Skatīt 3.22. punktu.

3. Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu risināmās problēmas.

3.1 Visi rādītāji liecina, ka ražošanas process arī turpmāk būs sadrumstalots, ražošana notiks atbilstoši klientu vēlmēm un turpināsies globālo tīklu veidošanās. Gandrīz visu nozaru stratēģiju nosaka lielle starptautiskie uzņēmumi, bet lielāko daļu darba veic aizvien lielāks skaits piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu.

3.2 Dažkārt piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi, neraugoties uz to lielajām iespējām, ir spiesti meklēt īsāka termiņa risinājumus, un tiem jāvelta ļoti lielas pūles, lai iekarotu jaunus tirgus, tie bieži ir atkarīgi no regulāriem dažu lielu klientu pasūtījumiem, un bieži to piekļuve kapitāla tirgiem ir apgrūtināta. Turklāt tie lielā mērā ir pakļauti piegādes ķēdes pārtraukšanas riskam, kas ir saistīts ar lielo klientu izvērīto nemitīgo prasību samazināt izmaksas. Dokumenta turpinājumā uzmanība pievērsta visnozīmīgākajām problēmām, kas minētajiem uzņēmumiem jārisina.

Pareizas attieksmes nozīme

3.3 Daudzi salīdzinoši mazu un vidēju uzņēmumu darbības pamatnosacījumu uzlabojumi ir atkarīgi no sabiedrības un pašu uzņēmumu attieksmes. Dažās dalībvalstīs un reģionos attieksme pret šādiem uzņēmumiem ir labvēlīgāka nekā citur. Tāpēc jāveicina paraugprakses apmaiņa.

Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu sadarbība un savstarpēja uzticēšanās

3.4 Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi jāmudina sadarboties un izstrādāt kopīgus projektus. Pateicoties šādai sadarbībai un projektiem, tie var nostiprināt savu vietu tirgū un pozīcijas sarunās ar lielajiem klientiem. Tādējādi izdotos mazināt arī negatīvo ietekmi, kāda ir uzņēmumu nespējai izkļūt no piegādes ķēdes vai tajā iekļūt.

3.5 Jāveicina atvērta koda programmatūras ⁽¹¹⁾ izmantošana, kā arī brīva piekļuve inženierijas tehnoloģijai un standartiem. Ļoti svarīga ir piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu un zinātniskās pētniecības institūtu efektīva sadarbība.

3.6 Tāpēc vadošo uzņēmumu un rūpniecības reģionu tuvumā, kur darbojas daudzi rūpniecības un augsto tehnoloģiju uzņēmumi, būtu lietderīgi veidot klasterus un tīklus, ⁽¹²⁾ jo tie

⁽¹¹⁾ Skatīt nesēn veikto pētījumu par atvērta koda programmatūras ietekmi uz ES informācijas un saziņas tehnoloģiju nozari, ko Eiropas Komisijas uzdevumā (Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts) 2007. gada 26. janvārī publicējis MERIT (*Maastricht Economic and social Research and training centre — Māstrihtas Ekonomikas un sociālo zinātņu pētniecības un apmācības centrs*) (gala ziņojums sagatavots 20.11.2006.): <http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/doc/2006-11-20-flossimpact.pdf>

⁽¹²⁾ Kā viens no daudziem piemēriem jāmin Eindhovenas — Lēvenes reģions, kur, pateicoties universitāšu un uzņēmumu sadarbībai (tās centrā ir vadošais starptautiskais uzņēmums *Philips*), izveidojusies labvēlīga vide daudziem augsto tehnoloģiju MVU.

veicinās uzņēmumu sadarbības projektu īstenošanu. Ļoti svarīga nozīme ir gatavībai sadarboties ar tuvumā esošajām universitātēm un tehnoloģijas institūtiem, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību nostājai, risinot attiecīgos jautājumus. Mazāki uzņēmumi var gūt lielu labumu no "rūpniecības zonām" tehnoloģisko centru, zinātnes parku un universitāšu tuvumā.

Finanšu vide

3.7 Bankas un finanšu dalībnieki kopumā jā mudina uzņemties lielāku risku. Statistikas dati liecina, ka ASV finanšu nozares gatavība uzņemties lielāku risku nodrošina tai ievērojamu peļņu. Jānodrošina brīva piekļuve Eiropas kapitāla tirgum — it īpaši tāpēc, ka ražošanas procesos lielie uzņēmumi finansālo slogu nereti uzvel mazākajiem piegādātājiem.

3.8 Piemēram, ārpakalpojumu izmantošana automobiļu rūpniecībā daudziem uzņēmumiem radījusi finansēšanas problēmas, jo izstrādes process un atmaksāšanās laiks ir ilgs — izstrādei bieži nepieciešami 3 līdz 5 gadi, savukārt atmaksāšanās laiks ir 5 līdz 7 gadi. ASV minēto problēmu izdevies daļēji atrisināt, nodrošinot brīvāku piekļuvi privātajam kapitālam, savukārt daudzās jaunattīstības valstīs — piešķirot lielus nodokļu atvieglojumus un sniedzot valsts atbalstu. Eiropā steidzami jāradā labāki nosacījumi minētajā jomā, it īpaši piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem, kuriem nepieciešami finanšu līdzekļi pētniecībai un izstrādei, lai ieviestu tehnoloģiskus jauninājumus. Līdztekus valdību un banku — arī Eiropas Investīciju bankai cieši sadarbojoties ar finanšu partneriem visā Eiropā — īstenojamiem pasākumiem jāpiesaista arī privātais kapitāls.

3.9 EESK ar lielu interesi iepazīnās ar norādēm, kas iekļautas Komisijas paziņojumā "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: MVU izaugsmes finansēšana — Eiropas pievienotā vērtība" ⁽¹³⁾. Jāveido stabilākas attiecības starp finanšu iestādēm un privāto kapitālu, no vienas puses, un maziem un vidējiem uzņēmumiem, no otras puses.

Nespēja izklūt no piegādes ķēdes/nespēja iekļūt piegādes ķēdē

3.10 It īpaši reģionos, kur dominē viena rūpniecības nozare, bažas izraisa atkarība no lielajiem klientiem, kad piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi nespēj izklūt no piegādes ķēdēm vai nespēj tajās iekļūt. Sadarbojoties ar lieliem uzņēmumiem, piegādātāji bieži spiesti izmantot klienta pieprasīto tehnoloģiju. Piegādes vienam nozīmīgam klientam var būt iemesls, kāpēc piegādātājs spiests lietot vienu noteiktu tehnoloģiju.

⁽¹³⁾ COM(2006) 349 galīgā redakcija, ko Komiteja analizē, gatavojot pasiņiativas atzinumu par tematu "Uzņēmējdarbības, jo īpaši MVU, potenciāls (Lisabonas stratēģija)" (INT/324, tiek pašreiz izstrādāts). Minētais atzinums ir viens no darbiem, ko Komiteja veic, atsaucoties 2006. gada 23. un 24. martā notikušās Eiropadomes lūgumam (Prezidentūras secinājumu 12. punkts) 2008. gada sākumā izstrādāt kopsavilkuma ziņojumu, atbalstot partnerību izaugsmei un nodarbinātībai.

3.11 Līdzīgā situācijā nonāk tie piegādātāji, kuri nespēj iekļūt piegādes ķēdē, jo viņu rīcībā nav nepieciešamo iekārtu, lai piekļūtu jauniem tirgiem un iesaistītos citās piegādes ķēdēs vai tīklos.

3.12 Tomēr lielie uzņēmumi nevēlas būt pilnībā atkarīgi no viena piegādātāja, kaut arī tas dažkārt notiek. Daudzos gadījumos lielie automobiļu ražotāji dod priekšroku atsevišķiem piegādātājiem, galvenokārt jaunu galaprodukta sastāvdaļu un sistēmu pētniecības, izstrādes un ražošanas jomās. Parasti tomēr piegādātāju vidū pastāv sīva konkurence.

3.13 Ir bijuši gadījumi, galvenokārt automobiļu rūpniecībā, kad piegādātāji spiesti segt tehnoloģiju izstrādes izmaksas un tiem ieteikts nodot konkurentiem savu tehnoloģisko prasni. Tas var radīt problēmas, it īpaši tiem piegādātājiem, kas neatrodas monopolstāvoklī.

3.14 Paplašinoties informācijas un saziņas tehnoloģiju lietojumam, biežāki kļūst gadījumi, kad uzņēmumi nespēj izklūt no piegādes ķēdes vai tajā iekļūt, taču minētā attīstības tendence nav izskaidrojama tikai ar informācijas tehnoloģiju lietošanu. Bieži licences ir grūti saņemt. Nepietiekamā standartizācija un savietojamība, no vienas puses, un atvērta koda ("open source") tehnoloģiju nepietiekamā izmantošana, no otras puses, kavē ieguldījumu veikšanu.

3.15 Arī šajā gadījumā (skatīt 3.6. punktu) sadarbība un klasteru veidošana var palīdzēt novērst minēto procesu radītās nepilnības, it īpaši reģionos, kur dominē viena rūpniecības nozare.

Intelektuālā īpašuma tiesības

3.16 Intelektuālā īpašuma nozīme ir nepārvērtējama ⁽¹⁴⁾. Intelektuālā īpašuma aizsardzība rada īpašas problēmas piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem, jo daudzi no tiem ir mazie un vidējie uzņēmumi. Šajā atzinumā jau tika aplūkotas pētniecības un izstrādes finansēšanas problēmas, ar kurām saskaras minētie uzņēmumi, kuru situāciju nevajadzētu vēl vairāk sarežģīt, ļaujot to konkurentiem izmantot citu darba augļus.

3.17 Ļoti svarīga nozīme ir patentiem. Vairākos atzinumos EESK ir paudusi lielas bažas par "atkārtotām neveiksmēm Kopienas patenta ieviešanas jomā", kas iedragājušas uzticību ES pētniecības politikai un kavējušas "inovatīvākas, uz konkurētspējīgiem rezultātiem orientētas pētniecības attīstību" ⁽¹⁵⁾. Nespēja atrisināt šo svarīgo jautājumu sadārdzina jauninājumu aizsardzību (it īpaši salīdzinājumā ar ASV un Japānu), un dažkārt piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi to pat nevar atļauties.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 2. pielikuma 16. punktu, kurā runa ir par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem/viltošanas gadījumiem automobiļu rūpniecības piegādātāju vidū.

⁽¹⁵⁾ Skatīt atzinumus CESE 89/2007 (vēl nav publicēts OV), 1.1.4. punkts, un CESE 729/2006 (OV C 195, 18.8.2006.), 3.3.4. punkts.

3.18 Problēmas, kas saistās ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības procedūru dārdzību, vēl vairāk saasina minēto procedūru neefektivitāte, kas izskaidrojama ar trūkumiem tiesību īstenošanā. Attiecībā ar Ķīnu prioritāra nozīme ir viltojumumu problēmas risināšanai. Viltojumumu problēmas dēļ daudzi augsto tehnoloģiju uzņēmumi nevēlas palielināt vai pat atsakās veikt ieguldījumus Ķīnā ⁽¹⁶⁾.

3.19 Nopietni intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumi un automobiļu detaļu viltošanas gadījumi minēti 2. pielikumā.

Jaunu iespēju izmantošana — profesionālās prasmes un uzņēmējdarbības gara nozīme

3.20 Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem, kas specializējušies noteiktu produktu ražošanā, ir zināmas priekšrocības. Jaunas iespējas paveras, pārejot no lielražošanas uz decentralizāciju un individuālu pasūtījumu izpildi, ar noteikumu, ka uzņēmuma rīcībā ir nepieciešamās profesionālās prasmes.

3.21 Bažas izraisa fakts, ka lielākā daļa Eiropas universitāšu beidzēju dod priekšroku darbam lielos uzņēmumos. Ir acīmredzams, ka cilvēki jā mudina strādāt piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumos un jā uzlabo viņu profesionālās karjeras iespējas. Minētā problēma ir īpaši skar piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumus, jo kopējais universitāšu beidzēju skaits, piemēram, inženierzinātnēs, ir nepietiekams.

3.22 Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem lietderīgas varētu būt tā dēvētās “duālās apmācības sistēmas” (“*duale Ausbildung*” — apmācība un darbs), kas pašreiz darbojas dažās dalībvalstīs, piemēram, Vācijā, Austrijā un Luksemburgā.

3.23 Darbinieku kvalifikācijas un prasmju pilnveidošanai ir ļoti svarīga nozīme; standartu paaugstināšanu var sekmēt gan darba ņēmēji paši, gan uzņēmumi ⁽¹⁷⁾. Minēto procesu var sekmēt darba vides uzlabošana. Mūsdienīgas cilvēkresursu vadības koncepcijas, tajā skaitā sistemātiska izglītības un apmācības plānu pārskatīšana var sekmēt jaunu darbavietu izveidošanu. Minētie jautājumi jārisina attiecīgo nozaru, tajā skaitā sociālo partneru, dialoga ietvaros.

⁽¹⁶⁾ Viens no nozīmīgākajiem holandiešu laikrakstiem NRC *Handelsblad*, 2006. gada 4. novembris.

⁽¹⁷⁾ “Lai palielinātu uzņēmuma vērtību un efektivitāti, jānosaka, jāapgūst, jāuzkrāj un jāattīsta zināšanas, kā arī jāsekmē to apmaiņa. Tas nozīmē, ka uzņēmumiem ir jāklūst par “mācību iestādēm” un darba vietām jāklūst par vidi, kurā “nepārtraukti notiek darbs un mācības”. Tāpēc, īstenojot KNOWMOVE projektu, “tika izstrādāta un eksperimentāli pārbaudīta zināšanu vadības sistēma, kas ļauj aprakstīt, organizēt un uzkrāt repositoriņā ilgāk strādājušu darbinieku pieredzi un labas prakses piemērus, ko var izmantot jebkurš uzņēmuma darbinieks”.

(Skatīt tīmekļa vietni http://www.clepa.be/html/main/promo%20banner/CLEPA%20events/maintopics_KnowMove%20%20Final%20Event.htm, kas veltīta konferencei “Izaugsmes, jauninājumu un nodarbinātības nodrošināšana un pārmaiņas automobiļu rūpniecībā”, ko KNOWMOVE projekta rezultātu izplatīšanas posmā organizēja CLEPA (European Association of Automotive Suppliers — Eiropas Automobiļu rūpniecības piegādātāju apvienība)).

3.24 Atzīstot, ka darbinieku prasmju kvalitāte ir tieši atkarīga no izglītības sistēmu efektivitātes, nedrīkstam novērtēt trīs savstarpēji saistītu faktoru — izglītības, jauninājumu, pētniecības — nozīmi. Šajā ziņā ļoti lietderīga var būt jaunā ES iniciatīva “Reģioni ekonomiskām pārmaiņām”, jo tajā liela uzmanība veltīta reģionālajai dimensijai, kā arī pētniecības, tehnoloģisko prasmju un ekonomisko klasteru ietekmei ⁽¹⁸⁾.

3.25 Lai pilnībā izmantotu iespējas, ko piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem paver prasmju un uzņēmējdarbības pilnveidošana, nedrīkstam novērtēt teritoriālās dimensijas nozīmi. Globalizācija un tās izraisītās internacionalizācijas palielināšanās nozīmē, ka reģionālajai sadarbībai ir jāklūst ciešāka. To varētu panākt:

- izstrādājot reģionu stratēģiskās programmas,
- veidojot teritoriālo sociālo dialogu,
- īstenojot augšupējas iniciatīvas un attīstot reģionu partnerību, kurā tiek ņemtas vērā reģionālās īpatnības,
- veicinot pētnieku mobilitāti starp uzņēmumiem un universitātēm.

3.26 Ļoti liela nozīme ir uzņēmējdarbības garam, kā arī jaunradei un elastībai, proti, spējai ātri pielāgoties mainīgiem apstākļiem. Maziem un vidējiem uzņēmumiem tas bieži izdodas labāk nekā lieliem uzņēmumiem. Minēto faktoru ietekmē mazākie uzņēmumi var gūt labumu no ražošanas procesu sadrumstalotības un tīklu pielāgošanās klientu vēlmēm ⁽¹⁹⁾.

4. Politiku priekšlikumi.

4.1 Lai palielinātu pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēžu efektivitāti, jārada atbilstoša uzņēmējdarbības vide piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem. EESK uzskata, ka divi svarīgi instrumenti ļaus nostiprināt Eiropas piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu vietu pasaules mēroga tīklos: jaunā **rūpniecības politika** (un tās sektorālā pieeja) un 7. **Pētniecības pamatprogramma**.

Rūpniecības politika

4.2 Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem plašāk jāiesaista rūpniecības politikas veidošanā. Pirms jaunu tiesību aktu pieņemšanas tādās jomās kā tehniskā attīstība un standartu noteikšana Komisijai un Padomei precīzāk jānovērtē

⁽¹⁸⁾ Eiropas Komisija 2006. gada 8. novembrī pieņēma lēmumu par minēto iniciatīvu 2007.-2013. gadam, kas ir viens no pasākumiem, lai īstenotu “teritoriālās sadarbības” mērķi (http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm).

⁽¹⁹⁾ Skatīt, piemēram, *Hermann Simon* darbu “*Hidden Champions, Lessons from 500 of the World's Best Unknown Companies*” (Harvard Business School Press, 1996. gads). Darbā “*Hidden Champions*” aprakstīti galvenokārt vācu uzņēmumi, kas attiecīgo produktu ražošanā ieņem vadošo vietu pasaules tirgū, piemēram, pudeļu etiķetēšanas iekārtu, dzelzceļu modeļu, aromātisko sveču, augsnes, kas paredzēta augu stādīšanai, un muzeju vitrīnu ražotāji.

to ietekme uz augsto tehnoloģiju uzņēmumiem. Pārāk bieži ar "rūpniecību" saprotam tikai lielos uzņēmumus. Ar piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem, kuri bieži tiek aizmirsti, jāapspriežas atsevišķi.

4.3 EESK uzsver, ka piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu darbībā liela nozīme ir informācijas un saziņas tehnoloģijām. Komiteja pilnībā atbalsta mērķus, kurus Komisija izvirzījusi paziņojumā "Vairot uzticību uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem" ⁽²⁰⁾.

4.4 Komisija ir arī izveidojusi MVU paredzētu Eiropas e-komercijas atbalsta tīklu. EESK atbalsta Eiropas e-komercijas atbalsta tīkla izveidošanas galveno mērķi, proti, apvienot Eiropas e-komercijas ekspertus un sekmēt pieredzes un labas prakses piemēru apmaiņu.

4.5 ES rūpniecības politikā būtiska nozīme ir atklātam dialogam, uzklusot nozaru viedokli par lēmumiem, kas noteiks turpmāko virzību un tehnoloģijas, kā tas pašreiz notiek Eiropas tehnoloģiju platformās. Kaut arī nozaru robežas izzūd, sektorāla pieeja minētajā jomā joprojām ir piemērota un paver labas iespējas piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem.

4.6 Neatsverama nozīme ir jauninājumiem. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu par jauninājumiem labvēlīga tirgus izveidi, īstenojot vadošā tirgus ("lead-market") iniciatīvu ar mērķi izstrādāt un realizēt tirgū jaunus novatoriskus ražojumus un pakalpojumus daudzsolosās jomās ⁽²¹⁾.

4.7 Svarīga nozīme ir piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu līdzdalībai tehnoloģiju platformās. Cerams, ka tiks atrasti līdzekļi un paņēmieni, kā likvidēt minētajā jomā pastāvošos šķēršļus. Jāizstrādā stratēģiska pētniecības darba programma, ņemot vērā piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu intereses. Minēto platformu ikdienas darbība tomēr liecina par nepilnībām daudzu sākuma un vidus posma uzņēmumu darbībā, proti, savstarpējas uzticēšanās, laika, kontaktpersonu un bieži arī izstrādātas stratēģijas trūkums.

4.8 Lai izstrādātu stratēģisku pētniecības darba programmu, augsta līmeņa grupa "Manufuture" ⁽²²⁾ veica analīzi, kurā paustas

⁽²⁰⁾ COM(2004) 479 galīgā redakcija.

⁽²¹⁾ Skatīt Komisijas paziņojumus "Zināšanu izmantošana praksē. Plaša mēroga inovācijas stratēģija ES" (COM(2006) 502 galīgā redakcija), "Jauninājumus veicinoša, moderna Eiropa" (COM(2006) 589 galīgā redakcija) un "Ekonomikas reformas un konkurētspēja. Galvenās atziņas 2006. gada Ziņojumā par Eiropas konkurētspēju" (COM(2006) 697 galīgā redakcija). Savukārt Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) izstrādā pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Inovācijas: ietekme uz rūpniecības pārmaiņām un EIB loma" (CCMI/038).

⁽²²⁾ Augsta līmeņa grupa "Manufuture" ir 2004. gada decembrī nodibinātās Eiropas tehnoloģiju platformas "Manufuture" vadības institūcija, kurai jāierosina uz pētījumiem un jauninājumiem balstīta stratēģija, kas paātrinātu pārmaiņu procesu Eiropas rūpniecībā, ļautu saglabāt darba vietas, kas rada augstu pievienoto vērtību, kā arī ļautu nākotnē iegūt nozīmīgu daļu no vispasaules ražošanas kopapjoma uz zinātnes atziņām balstītā ekonomikā. Plašāka informācija pieejama: <http://www.manufuture.org/platform.html>.

līdzīgas idejas par pārmaiņām saistībā ar jauniem ražojumiem, kuriem ir augsta pievienotā vērtība, un ražošanas un pakalpojumu sniegšanas apvienošanu, no vienas puses, un novatoriskām ražošanas formām, no otras puses ⁽²³⁾.

4.9 Turklāt nespēja izklūt no piegādes ķēdes un nespēja tajā iekļūt bieži ir šķērslis efektīvai līdzdalībai platformās, ja piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumi, pat tie, kuriem ir lielas iespējas, nespēj kļūt par savstarpēji izmantojamu sistēmu daļu.

4.10 EESK uzskata, ka jāizstrādā piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu darbības stratēģijas vīzija, kas palīdzētu pārvarēt grūtības, ko rada nespēja izklūt no piegādes ķēdes vai nespēja tajā iekļūt. Jāizvirza mērķis nodrošināt savstarpēju izmantojamību. To varētu panākt,

a) īstenojot *ad-hoc* iniciatīvu, kas sekmētu programmatūras piegādātāju sadarbību, lai apkalpotu vairāk klientu,

b) samazinot cenas instrumentiem, kas nepieciešami minētajām firmām ⁽²⁴⁾, vai pat piešķirot tos bez maksas, lai piegādes ķēžu sākumposma un vidējā posma uzņēmumi spētu apkalpot plašāku klientu loku ⁽²⁵⁾.

4.11 EESK uzskata, ka iepriekš minēto mērķi varētu īstenot, ES organizējot forumus, kas veltīti piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu sadarbībai, lai visā Eiropā veicinātu jaunrādi un jauninājumu izstrādi un ieviešanu.

4.12 Ļoti svarīgi ir **atvieglot piekļuvi finanšu tirgiem**.

4.12.1 EESK uzskata, ka bankas un citi finanšu dalībnieki kā, piemēram, riska kapitāla fondi jānudina uzņemties lielāku risku, piemēram, investējot augsto tehnoloģiju uzņēmumos, kas darbojas piegādes ķēdes sākuma un vidus posmā.

4.12.2 Piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu piekļuvi kapitāla tirgum un privātajam kapitālam varētu atvieglot, piemēram, attiecīgi pielāgojot parāda dzēšanas termiņu, jo garais izstrādes un atmaksāšanās laiks var radīt problēmas.

⁽²³⁾ Ziņojumā, kas publicēts 2006. gada septembrī (pieejams tikai angļu valodā), augsta līmeņa grupa "Manufuture" norāda, ka pastāvot pieprasījumam pēc ražojumiem, kas izgatavoti pēc individuāla pasūtījuma, ar īsu piegādes laiku, uzņēmumiem jāpāriet no fizisku ražojumu izstrādes un pārdošanas uz ražojumu un pakalpojumu sistēmu, kas atbilstu klientu vēlmēm un vienlaikus ļautu samazināt kopējās dzīves cikla izmaksas un ietekmi uz vidi (skatīt 4. punktu, 15. lappuse). Ar *novatorisku ražošanu* jāsaprot jauni uzņēmējdarbības modeļi, jauni rūpnieciskās ražošanas ("manufacturing engineering") veidi un spēja izmantot jaunās zinātnes atziņas par ražošanas procesiem un tehnoloģijām (kopsavilkums, 9. lappuse). "Atziņas par *tīkveida un integrētu ražošanu* ļauj aizstāt tradicionālos lineāros ražošanas procesus ar kompleksiem ražošanas tīkliem, kurā bieži iesaistīti daudzi uzņēmumi un valstis (5. punkts, 15. lappuse)."

⁽²⁴⁾ Kā piemērs jāmin *Digital Business Eco-systems*.

⁽²⁵⁾ Divi veiksmīgi piemēri ir *universālā diagnostikas iekārta*, kas nodrošina auto remontdarbību savietojamību, kā arī *globālā mobilo sakaru sistēma*, kas darbojas veiksmīgi, tāpēc ka uzņēmumi jau pašā sākumā spēja vienoties par datu pārraides galvenajiem formātiem, standartiem un metodēm.

Tāpēc jānostiprina Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda (EIF) nozīme, lai atvieglotu piekļuvi ne tikai instrumentiem, kas ļauj saņemt aizdevumus ar risku saistītiem pasākumiem, bet arī riska kapitālam un garantijas režīmiem ⁽²⁶⁾.

4.12.3 EESK uzskata, ka tādas finanšu iestādes kā Eiropas Investīciju banka var uzņemties plašākas atbalsta funkcijas, it īpaši, iesaistoties konsorcijs, kuros darbojas vietējās bankas, kas labi pazīst attiecīgās teritorijas uzņēmumus.

4.12.4 Ņemot vērā faktu, ka tiek īstenota jauna veida rūpniecības politika un veidota rūpniecības un pētniecības partnerība, Eiropas Investīciju banka sadarbībā ar Pētniecības ģenerāldirektori izstrādā jaunu finanšu instrumentu — Riska dalīšanas finanšu mehānismu (RDFM). Minētā pasākuma mērķis ir uzlabot aizdevumu pieejamību, it īpaši privātā sektora pētniecības projektiem un ar tiem saistītiem pasākumiem, kuru riska profils ir augstāks nekā vidējais, ko sedz tirgus dalībnieki.

4.13 **Nodokļu politika** ir dalībvalstu kompetencē. Neraugoties uz to, būtu ļoti lietderīgi ES līmenī apspriest, kādi nodokļu pasākumi būtu jāīsteno, lai nostiprinātu Eiropas uzņēmumu vietu vispasaules pievienotās vērtības radīšanas un piegādes tīklos.

4.14 Par vienu no ES **tirdzniecības politikas** mērķiem jāklūst mazo un vidējo uzņēmumu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai, jo (lielās) ekonomiskās telpās, kur notiek strauja attīstība, bieži vērojama negodīga un neuzticību veicinoša attieksme pret Eiropas uzņēmumiem.

4.15 **Cilvēkresursu** nozīme ir nepārvērtējama. Kā nekad agrāk izpaužas izglītības sistēmu un ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes ciešā saikne. Kopīga atbildība par izglītību, profesionālo apmācību un mūžizglītību ir jāuzņemas katram cilvēkam, uzņēmumiem, sociālajiem partneriem un valsts iestādēm ⁽²⁷⁾.

4.16 Atsevišķo nozaru sociālo partneru dialogam būtu jāveicina cilvēkresursu vadībai pielāgotas pieejas, tajā skaitā piemērotu mācību sistēmu izstrāde, lai iegūtu nepieciešamo profesionālo kvalifikāciju. Sociālo partneru dialogā jāņem vērā arī rūpniecībā notiekošo pārmaiņu reģionālā dimensija un ES iniciatīva "Reģioni ekonomiskām pārmaiņām" ⁽²⁸⁾.

⁽²⁶⁾ Finansējuma pieejamību MVU uzlabos jaunās iespējas riska kapitāla un garantiju jomā, kuras paver Eiropas Investīciju fonda vadībā īstenotā Konkurētspējas un jauninājumu programma, kā arī jaunā iniciatīva JEREMIE (Eiropas apvienotie resursi mazajiem, vidējiem un mikrouzņēmumiem), kas izstrādāta, sadarbojoties Eiropas Investīciju fondam un Reģionālās politikas ģenerāldirektorātam, lai atvieglotu MVU piekļuvi finansējumam reģionālās attīstības jomās.

⁽²⁷⁾ ES struktūrfondi (galvenokārt Eiropas Sociālais fonds) un programmas (piemēram, rīcības programma mūžizglītības jomā 2007.–2013. gadam) sekmē stratēģisku pieeju cilvēku kapitāla un fiziskā kapitāla pilnveidošanai. Izveidots arī Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds, lai sniegtu papildu atbalstu to darbinieku pārkvalificēšanai un darba meklējumiem, kuri zaudējuši darbu, jo notikušas nozīmīgas strukturālas pārmaiņas pasaules tirdzniecības modeļos.

⁽²⁸⁾ Skatīt 13. zemsvītras piezīmi.

7. Pētniecības pamatprogramma

4.17 7. Pētniecības pamatprogrammā, kura ir saistīta ar jaunās rūpniecības politikas mērķiem, īpaša uzmanība jāvelta saiknei ar maziem un vidējiem uzņēmumiem un tam, lai sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku izstrādātais finanšu instruments — Riska dalīšanas finanšu mehānisms — tiktu atbilstīgi izmantots ⁽²⁹⁾. Īstenojot lielus projektus informācijas un saziņas tehnoloģiju jomā, kuri tiek finansēti no 7. Pētniecības pamatprogrammas, ļoti svarīgi ir piesaistīt piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumus, lai tie vēlāk spētu iesaistīties attīstītos tīklos un sadarbības projektos.

4.18 EESK uzskata, ka 7. Pētniecības pamatprogramma var veicināt pastāvīgas jauninājumu politikas izstrādi, veidojot ciešu saikni starp zināšanu centriem (universitātēm, tehnoloģijas institūtiem, arodizglītības iestādēm) un rūpniecisko darbību. Pievienotās vērtības radīšanas un piegādes ķēdes vai tīkli ir nozīmīga jauninājumu politikas sastāvdaļa, jo minētās pamatprogrammas mērķis ir sekmēt "paplašināto produktu" (tie arī pazīstami ar nosaukumiem "produkts/pakalpojumi" vai "produktā integrēti pakalpojumi") un jaunu procesu izstrādi. Visi minētie pasākumi tiek īstenoti, lai Eiropā radītu vienotu un stabilu tīklu darbības vidi, kas ir labvēlīga arī piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumiem.

4.19 EESK norāda, ka birokrātisko prasību dēļ maziem un vidējiem uzņēmumiem ir grūti iesaistīties pētniecības un izstrādes programmās. Minēto uzņēmumu pieteikumu izskatīšana, kas ilgst vismaz gadu, ir pārmērīgi ilga.

4.20 Būtu ļoti vēlams radīt piemērotus nosacījumus, lai veidotos spēcīgi uzņēmumi, kuri darbojas tīklos un kuriem ir pārredzama sadarbības struktūra. EESK atbalsta viedokli, ka, īstenojot 7. Pētniecības pamatprogrammu, jāveicina visefektīvākās tīkla struktūras un darbības izstrāde dinamiskā un kompleksā vidē.

4.21 Jāsekmē arī loģistikas un piegādes ķēdes vadības struktūru veidošana gan stratēģiskā, gan operatīvā līmenī.

4.22 Nozarēs, kuras ir mazāk atkarīgas no jaunu tehnoloģiju izmantošanas un kuras fiziski atrodas Eiropā, pētniecības programmas var sekmēt nepārtrauktu produktivitātes un efektivitātes palielināšanu, lai minētās nozares arī turpmāk būtu konkurētspējīgas.

4.23 Viens no daudzajiem aspektiem, kas uzņēmumiem jāņem vērā, lai pilnībā izmantotu ES pētniecības programmu piedāvātās iespējas, ir atbilstošu tīklu veidošanas nozīme. Kaut arī Eiropas piegādes ķēžu sākuma un vidus posma uzņēmumi pašreiz vēl nav veltījuši pietiekamu uzmanību minētajam aspektam, uzņēmumu pirmskonkurences sadarbība varētu būt ļoti lietderīga; tas pats sakāms par sadarbības saišu stiprināšanu.

⁽²⁹⁾ Lai varētu piedāvāt finanšu produktus, kas nodrošinātu finansējumu ar lielāku risku saistītiem pasākumiem, Eiropas Investīciju banka sadarbībā ar Komisiju (Pētniecības ģenerāldirektorāts) izstrādā jaunu kopīgu finanšu instrumentu — Riska dalīšanas finanšu mehānismu (RDFM). Tas tiek darīts, lai uzlabotu aizdevumu pieejamību, it īpaši privātā sektora pētniecības projektiem un ar tiem saistītiem pasākumiem, kuru riska profils ir augstāks nekā vidējais, ko sedz tirgus dalībnieki. RDFM būs pieejams tiesīgiem saņēmējiem neatkarīgi no to lieluma un piederības. Minētais mehānisms izveidots, lai atbalstītu arī tādas Eiropas pētniecības iniciatīvas kā Pētniecības infrastruktūras, Eiropas tehnoloģiju platformas, Kopīgās tehnoloģiju ierosmes vai *Eureka* projektus.

4.24 7. Pētniecības pamatprogramma izstrādāta, lai sekmētu tādu uzņēmumu darbību, kas orientēti uz zināšanām, darbojas tīklos un ievēro Eiropā pieņemtos standartus, kas ir svarīga sadarbības, sakaru un savietojamības sastāvdaļa.

4.25 EESK uzskata, ka 7. Pētniecības pamatprogramma paver plašas iespējas, lai palielinātu pievienotās vērtības radīšanas un piegādes tīklu efektivitāti, un aicina visas nozīmīgās iesaistītās puses nodrošināt tās pilnīgu īstenošanu. Tas attiecas ne tikai uz

tehnoloģijām, kas uzlabo tīkla savienojamību (galvenokārt informācijas un saziņas tehnoloģijas), bet arī uz citām pamattehnoloģijām, piemēram, nanotehnoloģiju.

4.26 Līdztekus rūpniecības politikas attīstībai 7. Pētniecības pamatprogrammā svarīga vieta ierādīta arī sakariem *reģionālajā un vietējā* līmenī, it īpaši piegādes ķēdes sākuma un vidus posma uzņēmumu sadarbībai ar lieliem uzņēmumiem, tuvējām universitātēm, tehnoloģijas institūtiem un arodizglītības centriem ⁽³⁰⁾.

Briselē, 2007. gada 25. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁰⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums" (CCMI/031 — CESE 1144/2006 — OV C 318, 23.12.2006.), it īpaši tā 1. sadaļu ("Secinājumi un ieteikumi") un 4. sadaļu ("Integrēta teritoriālā pieeja (ITP) un prognozēšanas (*foresight*) sistēmas inovācijai un pētniecībai reģionos").